

5 iyun Su Təsərrüfatı və Meliorasiya işçilərinin peşə bayramı günüdür

Kənd təsərrüfatının inkişafında su təsərrüfatı və meliorasiya obyektləri layihələrinin rolu böyükdür

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 14 may 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə hər il iyun ayının 5-i ölkəmizdə "Su təsərrüfatı və meliorasiya işçiləri günü" kimi qeyd olunur. Bu da təsərrüfatı deyil. Çünki bu gün respublika iqtisadiyyatının, xüsusən də kənd təsərrüfatının inkişafında meliorasiya və su təsərrüfatının rolu danılmazdır.

Cənab İlham Əliyevin Prezident kimi fəaliyyətə başladığı ilk gündən onun fəaliyyətinin əsasını ölkəmizdə yoxsulluğun azaldılması, vətəndaşların sosial rifahının yüksəldilməsi və ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması kimi sosial məsələlər təşkil edir. Elə bu məqsədlə də möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi ilə "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf", "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair" və bu kimi sosial və ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı Dövlət proqramları işlənib hazırlanmış və həyata keçirilmişdir. Hazırda uğurla icra olunan bu Dövlət proqramlarının tam həyata keçirilməsi isə ölkəmizdə kənd təsərrüfatının müasir tələblər səviyyəsində inkişaf etdirilməsi nəticəsində mümkün ola bilər. Odur ki, respublikamızda kənd təsərrüfatının hərtərəfli, dinamik inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin 2015-ci ilin Azərbaycan Respublikasında "Kənd təsərrüfatı ili" elan edilməsi haqqında sərəncam imzalaması dövlətimizin kənd təsərrüfatının inkişafına ciddi yanaşmasının əyani sübutudur.

Kənd təsərrüfatı sahəsinin dinamik, perspektiv inkişafı isə meliorasiya və su təsərrüfatı sahəsində həyata keçirilən layihələrdən, bu layihələrin hazırlanma keyfiyyətindən birbaşa asılıdır. Elə bu məqsədlə də son illər ölkəmizdə meliorasiya və su təsərrüfatı sahəsində sosial-iqtisadi baxımdan olduqca əhəmiyyətli və uğurlu layihələr icra olunur ki, bunlara da misal olaraq "Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması", "Şəmkiçay su

anbarının tikintisi", "Taxtakörpü su anbarı", "Xanarx kanalı", "Taxtakörpü-Ceyranbatan kanalı" və digər obyektlərin layihələrini göstərmək olar. Bu obyektlərin layihə-smeta sənədlərinin hazırlanmasında "Azdövsütəslayihə" İnstitutu əməkdaşlarının da əməyi olmuşdur.

Qeyd edək ki, illər ötdükcə yer üzündə əkinəyararlı torpaq sahələri, suvarmada istifadə olunan və içməli su ehtiyatları təbii və antropogen təsirlərdən azalır. BMT ekspertləri tərəfindən 2009-cu ildə hazırlanmış "İqlim dəyişiklikləri və su" hesabatına görə, dünyada su ehtiyatlarına iqlim dəyişikliklərinin təsiri xeyli dərəcədə artıb. Proqnozlara görə, Yer kürəsinin su və əkinəyararlı torpaq ehtiyatları yalnız 10 milyard əhalini ərzaq məhsulları ilə təmin edə bilər. Bu səbəbdən də yaşadığımız dövrdə su ehtiyatlarının səmərəli istifadəsinə və mühafizə olunmasına diqqət artmış, su ehtiyatları ilə əlaqədar yaranmış problemlərin həlli bəşəriyyət qarşısında duran ən vacib məsələlərdən birinə çevrilmişdir.

Cənubi Qafqazda yerləşən ölkəmizin illik yerüstü su ehtiyatları təəssüflə qeyd etməliyik ki, qonşu dövlətlərlə müqayisədə çox azdır. Belə ki, vahid sahəyə və adambaşına düşən suyun miqdarına görə ölkəmizin mövcud su ehtiyatları Gürcüstandan müvafiq olaraq 7,7 və 8,3 dəfə, Ermənistandan isə 2,2 və 1,7 dəfə azdır.

Azərbaycanda su ehtiyatları gursulu illərdə təxminən 32,2 milyard kubmetr ətrafında dəyişir. Quraqlıq illərində isə bu rəqəm 22,6 milyard kubmetrə düşür. Respublikamız ərazisində mövcud su ehtiyatlarının 70 faizi qonşu ölkələrdə formalaşaraq transsərhəd çaylar vasitəsilə ərzaqımıza daxil olur ki, bu isə istənilən halda arzuolunmaz bir faktır. Odur ki, respublikamızın ərazisində formalaşan mövcud su ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi istiqamətində konkret layihələrin həyata keçirilməsi qarşımızda duran ən vacib məsələlərdən biridir. Bu gün ölkə rəhbərliyi, aidiyyəti qurumlar tərəfindən vaxtında qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi, düşünül-

müş konkret layihələrin həyata keçirilməsi respublikamızda su qıtlığı ilə bağlı problemlərin qarşısının alınmasına, mövcud su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunmasına zəmin yaradır. Bildiyimiz kimi, global iqlim dəyişiklikləri nəticəsində ötən il planetimizin, demək olar ki, hər yerində, o cümlədən də, ölkəmizdə quraqlıq oldu. Lakin təməli ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən respublikamızın strateji inkişaf siyasəti, onların uzaqgörənliyi nəticəsində quraqlıq ilindən bir neçə ay əvvəl, yeni 2013-cü ilin sentyabr ayında Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin, şəxsən Səhmdar Cəmiyyətinin sədrinin rəhbərliyi sayəsində Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsi çərçivəsində Şabran rayonu ərazisində Taxtakörpü su anbarı, Taxtakörpü Su Elektrik Stansiyası və Taxtakörpü-Ceyranbatan su kanalının inşası üçün istifadəyə verilməsi və digər bu kimi qabaqlayıcı tədbirlərin həyata keçirilməsi respublikamızı, xüsusən də Bakı və Sumqayıt şəhərlərini, eləcə də Abşeron yarımadasını baş verən global iqlim dəyişikliklərinin fəsadlarından qorumağa imkan yaratmış oldu.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin kənd təsərrüfatı, eləcə də su təsərrüfatı və meliorasiya sahəsinə göstərdiyi diqqət və qayğının davamı olaraq 2014-cü ilin noyabr ayında Şəmkiçay su anbarı tikilib istifadəyə verildi. Müstəqillik illərində respublikamızda həyata keçirilən ən mühüm layihələrdən biri olan bu obyektin istifadəyə verilməsi ölkəmizdə su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması istiqamətində görülən tədbirlərdən biri olmaqla yanaşı, bu obyekt regionların sosial-iqtisadi inkişafına da olduqca müsbət təsir göstərəcəkdir.

Müasir standartlar səviyyəsində inşa olunan Şəmkiçay su anbarının ümumi su tutumu 164,5 milyon kubmetr, faydalı həcmi isə 156,3 milyon kubmetrdir.

Şəmkiçay su anbarında yığılan suyu əkin sahələrinə nəql

edəcək əsas magistral kanal, sağ və sol sahil magistral kanalları, həmçinin maşın üçün qidalandırıcı kanal inşa olunub. Ən müasir standartlara cavab verən həmin kanallar açıq demirbeton üzlüklərdən inşa olunmuşdur. Dövlətimizin başçısının tapşırığına əsasən aparılan dəqiqləşdirmə nəticəsində Şəmkiçay, Göygöl, Samux və Goranboy rayonlarında 54248 hektar sahənin su təminatının yaxşılaşdırılacağı və 17147 hektar isə yeni suvarılacaq torpaq sahələrinin olduğu müəyyənləşdirilib. Şəmkiçay su anbarından Gəncə və Şəmkiçay şəhərlərinə, Samux rayonunun Nəbiqalın qəsəbəsinə saniyədə 1,6 kubmetr su verməklə əhalinin içməli su təchizatına olan tələbatı da öz həllini tapacaq, layihənin əhatə etdiyi ərazidə ekoloji vəziyyət də əsaslı şəkildə yaxşılaşacaqdır.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev respublikamızda su təhlükəsizliyinin təmin olunmasında Taxtakörpü və Şəmkiçay su anbarlarının tikintisinin xüsusi əhəmiyyətini qeyd edərək bildirdi ki, **"Bu gün dünyada daha çox neft-qaz resursları uğrunda mübarizə aparılır. Amma vaxt gələcək su resursları uğrunda mübarizə daha da kəskinləşəcəkdir. Biz artıq bu mübarizənin təzahürələrini görməkdəyik. Belə olan halda su təhlükəsizliyi Azərbaycanda tam təmin edilməlidir. Taxtakörpü su anbarı və Samur-Abşeron suvarma sistemi, Şəmkiçay su anbarı, ölkədə icra edilən digər su layihələri bu məqsədə xidmət edir"**.

Yaxın zamanlarda respublikamızda su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması məqsədilə daha mühüm bir obyektin — tikintisi hələ sovet dövründən yarımçıq qalan "Tovuzçay su anbarı"nın inşa olunması başa çatdırılaraq istifadəyə verəcəkdir. Axınca və Tovuz çaylarından qidalanan bu su anbarının su tutumu 20 milyon, faydalı həcmi isə 18 milyon kubmetrdir. Çayın qarşısında salınan bəndin uzunluğu 1340, hündürlüyü isə 45 metr təşkil edir. Anbar tam istifadəyə verildikdən sonra Ağstafaçay Sağ Sahil Magistral Kanalının qi-

dalandırıcı boru kəməri ilə saniyədə 1,5 kubmetr sərfən verilməsi nəticəsində 18465 hektar sahənin, o cümlədən Tovuz rayonunun 15526 hektar, Şəmkiçay rayonunun isə 2939 hektar torpaq sahəsinin su təminatı yaxşılaşacaqdır.

Tovuzçay su anbarından I və II pillə nasos stansiyaları vasitəsi ilə vurulan saniyədə 1 kubmetr sərfən təzyiqli boru kəməri ilə nəql edilməsi Tovuz rayonunun Aşağı və Yuxarı Öysüzlü təsərrüfatlarının 1660 hektar, o cümlədən 300 hektar yeni suvarılan torpaqlarının su təminatını yaxşılaşdırmağa imkan verəcəkdir.

Qürur hissi ilə bildirirəm ki, respublikamız üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu obyektin ərşəyə gəlməsində təmsilçisi olduğum "Azdövsütəslayihə" İnstitutunun da əməyi olmuşdur. Belə ki, müasir standartlar səviyyəsində hazırlanmış bu obyektlərin layihə-smeta sənədlərinin böyük bir hissəsi institutumuzun mütəxəssisləri tərəfindən yerinə yetirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı"nın icrasına əlaqədar mövcud su ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək, çaylarda axınının nizamlanması məqsədi ilə su anbarlarının yaradılması, anbarlara yığılan su ehtiyatlarından suvarmada, hidroenergetikada, su təchizatında, balıqçılıq təsərrüfatlarının yaradılmasında istifadə olunması imkanlarını araşdırmaq üçün Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin tapşırığına əsasən institutumuz tərəfindən ilkin olaraq tikintisi təklif olunan 17 ədəd su anbarına (Əlinçəçay, Turyançay, Girdimançay, Yengicə, Ağsuçay, Yuxarı Pirsaat, Katexçay, Gənçəçay, Zəyəmçay, Qusarçay, Qudyalçay, Qaraçay, Vəlvələçay, Viləşçay II növbə, Boladıçay, Viravulçay, Girdanıçay) dair texniki-iqtisadi məlumatlar hazırlanmışdır. Aparılan texniki-iqtisadi təhlillər göstərir ki, bu su anbarlarının tikintisi reallaşarsa, çaylarda axın nizamlanacaq, baş

verə biləcək sellərin qarşısı alınacaq və bu su anbarlarında ümumilikdə 1079,6 milyon kubmetr su ehtiyatı toplamaq mümkün olacaqdır. Bu isə öz növbəsində 76456 hektar suvarılan torpaqlarda su təminatının yaxşılaşdırılmasına və 119082 hektar yeni torpaq sahələrinin suvarılmasına və eləcə də ətrafdakı yaşayış məntəqələrinin içməli su ilə təchiz olunmasına imkan verəcəkdir. Bu ərəzilərdə yeni istirahət və turizm zonalarının yaradılması üçün şərait yaranacaqdır.

Ötən il institutumuz tərəfindən "Tovuzçay su anbarının tikintisinin davam etdirilməsi", "Cəlilabad rayonunda İncəçay su anbarının təmir-bərpa", "Şəki rayonu ərazisində Kişçay, Şinçay, Daşçay və digər çaylarda sahilbərkitmə işləri", "Qazax rayonunun Şıxlı arxının dəhşəsində aparılan tikinti işlərinin davam etdirilməsi", "Zaqatala rayonu ərazisində Tala, Muxax, Qanıx, Katex və digər çaylarda sahilbərkitmə işləri", "Balakən rayonunun Şərifkənd kəndinin İnterçay çayının sel sularından mühafizəsi", "Yuxarı Mil Kanalinin tikintisinin davam etdirilməsi", "Azərbaycanın rayonlarında su təchizatının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə 304 ədəd subartezian quyusunun qazılması" və s. bu kimi 23 obyektin, eləcə də respublikamız üzrə 72 su təsərrüfatı obyektinin təmir-bərpa işlərinin layihə-smeta sənədləri işlənib hazırlanmışdır.

Bu il isə "Yuxarı Mil Kanalinin tikintisinin davam etdirilməsi", "Ağsu rayonunda əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılması", "Sabirabad rayonunun Sarxanbəyli, Moranlı, Bala Həşimxanlı, Əlibəyli kəndlərinin əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılması üçün "H" kanalının yenidən qurulması", "Qəbələ rayonu ərazisində Turyançay, Bumçay, Tikanlıçay, Dəmiraparançay və digər çaylarda sahilbərkitmə işləri", "Əhalisi 630 min nəfərə yaxın olan 34 şəhər və rayonunun 241 yaşayış məntəqəsində əkin sahələrinin və əkin üçün istifadə olunan həyətəni torpaq sahələrinin suvarma suyu ilə təminatının yaxşılaşdırılması, habelə əhalinin içməli suya olan tələbatının ödənilməsi üçün 300

subartezian quyusunun layihələndirilməsi və qazılması" və digər bu kimi obyektlərin layihə-smeta sənədləri institutumuzun mütəxəssisləri tərəfindən uğurla işlənib hazırlanır.

Su təsərrüfatı və meliorasiya sahəsində çalışan bütün kollektivlər kimi, "Azdövsütəslayihə" İnstitutunun kollektivi də hər an möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin, Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-nin sədri, respublikanın əməkdar mühəndisi, "Şöhrət" ordenli Əhməd Əhmədzadənin diqqət və qayğısını öz üzərində hiss edir. Bu diqqət və qayğı isə öz növbəsində bizi daha məsuliyyətlə işləməyə və daha böyük nailiyyətlər qazanmağa sövq edir. Bizə göstərdikləri hər cür diqqət və qayğıya görə möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə kollektivimiz adından dərin minnətdarlığımızı bildirir və əmin edirik ki, "Azdövsütəslayihə" İnstitutunun kollektivi onlara göstərilən etimadla ləyaqətlə doğruldacaq və müstəqil Azərbaycanımızın xoşbəxt, firavan gələcəyi naminə bundan sonra da öz fəaliyyətini uğurla, yüksək əzmkarlıqla davam etdirəcəkdir.

Institutumuzun kollektivi adından respublikamızın bütün su təsərrüfatı və meliorasiya işçilərini peşə bayramı münasibətilə təbrik edir, onlara öz peşə fəaliyyətlərində yeni-yeni uğurlar arzulayırıram!

Elbrus PAŞAYEV,
Su Təsərrüfatı Obyektlərinin Layihələndirilməsi üzrə Azərbaycan Dövlət İnstitutunun direktoru,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar mühəndisi,
texnika elmləri namizədi.